

Opgave i TM2510

Bacheloropgave

Af Michael Højgaard Jensen

Kursus: Bachelor

Vejledere: Jens Bruun Kofoed (JBK) & Nicolai Winther-Nielsen (NWN)

Godkendt opgaveordlyd:

Fortolk Deuteronomium 30:1-10 og diskuter, om hjertets omskærelse er betinget af Israels lydighed.

9.825 ord eksklusive forside, abstract, indholdsfortegnelse, oversættelse og litteraturliste

Fjellhaug International University College

Forår 2019

*Tak til mine vejledere, Nicolai Winther-Nielsen og Jens Bruun Kofoed, for
at være forbilleder i forskning og tro og for at give mig kærlighed til den
hebraiske Bibel.*

*Også en tak til min cellegruppe for at udfordre min tro gennem bibelstudier
og samtaler og give mig mulighed for at dele mine tanker ud fra dette pro-
jekt.*

Abstract

This paper will examine the question: Is the circumcision of the heart depending on Israel's obedience? The thesis is, that the obedience flows from the circumcision which only God can do but the people are responsible for repentance when they are met with the curses.

Through exegesis of Deuteronomium 30:1-10, we will see that God's curses shall lead to Israel's repentance. Then when Israel have repented God will circumcise their heart so they will obey his covenant.

After the exegesis three key words will be discussed: The human in the Pentateuch, the Law and the promise. First, the paper will decode the way human, Adam and Israel, is described in Deuteronomium and the prologue and epilogue of the Pentateuch. Then, there will be a discussion about the role of the law and the thesis here is that the law does not only point out sin but is an instruction to life in freedom under God's covenant. The last keyword, the promise to Abraham, plays a central role in the exegesis. God will fulfill his covenant promises made to Abraham in Genesis. They shall live in the land, be fruitful and be circumcised on their heart.

Indholdsfortegnelse

Abstract	386
Indholdsfortegnelse	387
Oversættelse	389
1 Indledning.....	392
2 Introduktion	393
2.1 Kontekst.....	393
2.1.1 Fjernkontekst.....	393
2.1.2 Nærkontekst	394
2.2 Form og genre.....	396
2.3 Skriftet	398
2.3.1 Datering.....	398
2.3.2 Forfatterskab	400
2.3.3 Sted	401
2.3.4 Opsummering.....	402
2.4 Parallelttekster.....	403
2.4.1 Jeremias 31:31-34	403
2.4.2 Ezekiel 36:16-38	403
2.5 Struktur.....	404
3 Eksegese	405
3.1 Vers 1.....	405
3.2 Vers 2.....	406
3.3 Vers 3.....	407
3.3.1 Tekstkritik	408
3.4 Vers 4.....	408
3.5 Vers 5.....	409
3.6 Vers 6.....	410
3.6.1 Ekskurs: Deut 10:16.....	412
3.7 Vers 7.....	413
3.8 Vers 8.....	413

3.9	<i>Vers 9</i>	414
3.10	<i>Vers 10</i>	415
4	Folket, loven og løftet i Deuteronomium	417
4.1	<i>Folket</i>	418
4.1.1	Deuteronomium	418
4.1.2	Pentateuken	420
4.2	<i>Loven</i>	421
4.2.1	Ekskurs: Diskussion om lovens rolle	426
4.3	<i>Løftet</i>	426
4.4	<i>Opsummering</i>	428
5	Konklusion	428
6	Bibliografi	431

Oversættelse

	Hebraisk	Oversættelse
1	וְהָיָה כִּי-יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהַשְׁבָּתָלְ אֶל-לִבְּךָ בְּכָל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הַדִּיחָהּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה:	Og når det sker, at alle disse ting, velsig- nelse og forbandelse, kommer over dig, som jeg sætter foran dig, og du bringer (dem) tilbage til dit hjerte blandt alle fol- kene, som Herren din Gud har spredt dig til,
2	וְשָׁבָתָּ עַד-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ כָּכָל אֲשֶׁר-אֶנְכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם אַתָּה וּבְנֶיךָ בְּכָל-לִבְּכָהּ וּבְכָל-נַפְשָׁךָ:	Og du vender om til Herren din Gud og adlyder hans stemme i alt, som jeg befa- ler dig i dag, dig og dine sønner, af hele dit hjerte og hele din sjæl,
3	וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-שְׁבוּתָהּ וְרַחֲמָהּ וְשָׁב וְקִבְּצָהּ מִכָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָהּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה:	Så vil Herren din Gud vende din situa- tion og møde dig med kærlighed og vil igen samle dig fra alle folkene, som Her- ren din Gud har spredt dig til.
4	אִם-יִהְיֶה גִדּוּחַ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶהּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחָהּ:	Selv hvis du, når det sker, er spredt ved himlenes grænse, fra der vil Herren din Gud samle dig, og fra der vil han tage dig,

5	וְהָיָאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר- יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ. וִירְשָׁתָהּ וְהִיטָבָהּ וְהִרְבָּהּ מֵאֲבֹתֶיךָ:	Og Herren din Gud vil føre dig til landet, som dine fædre tog i besiddelse, og du skal tage det i eje, og han vil handle vel imod dig og gøre dig talrigere end dine fædre,
6	וּמַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-לִבְּךָ וְאֶת-לֵב זַרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל- לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ לְמַעַן תֵּחִיָּה:	Og Herren din Gud vil omskære dit hjerte og dit afkoms hjerte, så du elsker Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl, for at du skal leve,
7	וְנָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל-הָאֲלֹת הָאֵלֶּה עַל-אֹיְבֶיךָ וְעַל-שֹׂנְאֶיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ:	Og Herren din Gud vil lægge alle disse forbandelser over på dine fjender og på dine modstandere, som har forfulgt dig,
8	וְאַתָּה תִּשְׁמָע וְשִׁמְעָה בְּקוֹל יְהוָה וְעָשִׂיתָ אֶת-כָּל-מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֶנֶכִּי מְצִוֶּה הַיּוֹם:	Og du skal igen adlyde Herrens røst, og du skal gøre alle hans befalinger, som jeg befaler dig i dag,
9	וְהוֹתִירָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂה יָדְךָ בְּפָרִי בִטְנְךָ וּבְפָרִי בְהֶמְתָּךְ וּבְפָרִי אֲדָמָתְךָ לְטוֹבָה כִּי יָשׁוּב יְהוָה לַעֲשׂוֹשׁ עָלֶיךָ לְטוֹב כַּאֲשֶׁר-שָׂשׂ עַל-אֲבֹתֶיךָ:	Og Herren din Gud vil give dig velstand af al din hånds arbejde, af dit skøds af- kom og af frugten af dit kvæg og af frug- ten af din jord, i overflod, for Herren vil atter glæde sig over dig til gode, ligesom han glædede sig over dine fædre,

10	כִּי תִשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תָשׁוּב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־ לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: פ¹	Når du adlyder Herren din Guds stemme, så du holder hans befalinger og skikke, som er skrevet i denne torarulle, når du vender om til Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl.
----	---	---

¹ [*Biblia Hebraica Stuttgartensia: With Werkgroep Informatica, Vrije Universiteit Morphology; Bible. O.T. Hebrew. Werkgroep Informatica, Vrije Universiteit.*](#) (Logos Bible Software, 2006), Dt 30:1–10.

1 Indledning

Mødet med jøder og muslimer har vist mig, at selv religioner, som er beslægtet med kristendommen, har et andet syn på frelse og gerningernes rolle. I den ortodoks-jødiske tradition spiller lovlydighed i dag en central rolle i opnåelsen af frelse, hvilket kommer til udtryk i et rigt adfærdskodeks. Denne opgave giver mulighed for at se på, om frelsen åbenbares på samme måde i Det Gamle Testamente (GT) og Det Nye Testamente (NT), og den viden kan fremadrettet blive et redskab til at læse Bibelen og særligt GT.

Opgaven vil beskæftige sig med spørgsmålet om, hvorvidt Israel kan bidrage med lydighed for at få del i Guds fysiske og åndelige genoprejsning af folket. Målet er at se, om omvendelse er betinget af folkets lydighed eller om omvendelse er Guds gave til mennesker. Frelses mennesker af tro og på Guds initiativ eller frelses mennesker ved at overholde den lov, som Gud har givet dem? Hvis folket ikke frelses ved gerninger, hvilken rolle spiller loven så?

Denne opgave vil starte med en introduktion til tekstafsnittet, som skal hjælpe med at åbne tekstens kontekst, forfatterskab, struktur og den senere betydning i GT. Derefter vil der følge en eksegese af Deuteronomium 30:1-10, hvor det relevante for besvarelsen af problemformuleringen vil blive fremhævet. Derefter følger et afsnit, der fremhæver tre nøgleord fra eksegesen, men hvor der inkluderes andre tekster fra Deuteronomium, men også fra andre dele af Pentateuken. Her er målet først at afkode Pentateukens menneskesyn ud fra dets prolog og epilog og se nærmere på det samlede billede i Deuteronomium. For det andet at diskutere pagtens og lovens rolle for den troende, og for det tredje at se på løftet til patriarkerne og dets rolle i teksten og betydning for Guds indgreb.

2 Introduktion

Dette afsnit vil forberede eksegesen ved at gennemgå konteksten, form og genre, spørgsmålet om datering, sted og forfatterskab, paralleltekster og struktur.

2.1 Kontekst

Først et overblik over Deuteronomiums struktur og derefter en gennemgang af tekstafsnittets nærkontekst.

2.1.1 Fjernkontekst

Deuteronomium består af en række taler, og bogen kan struktureres ud fra talerne.²

- I. Moses' første tale (1:1-4:43)
 - a. Lokation (1:1-5)
 - b. Historisk tilbageblik (1:6-4:43)
- II. Moses' anden tale (4:44-28:69)
 - a. Introduktion til anden tale (4:44-49)
 - b. Generelle bestemmelser (5:1-11:32)
 - c. Specifikke bestemmelser (12:1-26:19)
 - d. Forbandelser og velsignelser (27:1-28:69)
- III. Moses tredje tale: Afsluttende opfordringer til lydighed (29:1-30:20)
 - a. Formaning til lydighed (29:1-8)
 - b. Pagtsfornyelse (29:9-14)
 - c. Advarsel mod afgudsdyrkelse (29:15-20)

² Inspireret af Mayes 1979, 108ff; Block 2012, 43ff; Otto 2017, 2042

- d. Straf for ulydighed (29:21-27)
- e. Omvendelse og genoprettelse (29:28-30:14)
- f. Valget (30:15-20)

IV. Appendiks (31:1-34:12)

- a. Indsættelse af Josva og nedskrivning af Toraen (31:1-29)
- b. Moses' sang (31:30-32:47)
- c. Moses' velsignelse (32:48-33:29)
- d. Moses' død (34:1-12)

Tekstafsnittet befinder sig i bogens tredje tale i bogens sidste del, hvor lydighed spiller en central rolle. Moses har udlagt folkets historie under ørkenvandringens fyrre år. Han har appliceret Sinaipagten til den nye kontekst, der ligger foran folket i det land, som de skal indtage, på den anden side af Jordan. Pagten har fået konkrete udlægninger, der passer til tilværelsen i landet. Kapitel 27 og 28 handler om velsignelser og forbandelser. Folket skal foretage et ritual, når de har indtaget landet, hvor de skal oplæse velsignelserne og forbandelserne. Velsignelserne vil komme over folket, hvis de er tro mod Guds pagt, og forbandelserne vil ramme dem, hvis de er ulydige mod pagten. Tredje tale (29:1-30:20) handler om at opmuntre folket til at være lydige mod pagten, så velsignelserne ikke erstattes af forbandelser. Appendikset handler om, at Moses videregiver sin lederstilling til Josva og får Toraen nedskrevet (Deut 31). Han skriver en sang, der skal fungere som vidne mod folket og minde dem om at forblive lydige mod pagten (Deut 32:1-44). Til sidst dør Moses, og folket skal nu indtage landet (Deut 34).

2.1.2 Nærkontekst

Nærkonteksten (Deut 29-30) ses inddelt ovenfor. Der lægges ud med et tilbageblik på ørkenvandringen (29:1-8). Her må vi fremhæve, hvor der står: ”og Gud har ikke givet jer et hjerte

til at forstå” (וְלֹא-נִתַּן יְהוָה לָכֶם לִב לִדְעוֹת). Hjertet spiller en central del i Deuteronomium og for den tale, som nu indledes. I eksegese vil det blive gennemgået, hvad v3 betyder for Israels mulighed for lydighed.

Moses’ tredje tale følger afsnittet om velsignelser og forbandelser (Deut 27-28), og derfor opfordrer Moses gang på gang folket til at være lydige mod pagten (29:8, 15-20). Pagten mellem Gud og folket stadfæstes, så den gælder for generationen i Moab og kommende generationer (29:9-14). Folket er lydige, når de ikke bryder pagten og tilbeder andre guder. Folket mindes om, at forbandelserne vil ramme den, som bryder pagten (29:15-20). 29:21-27 minder folket om, hvordan en aktualisering af forbandelserne vil se ud (jf. Deut 27:15-28:68) og efterlader det indtryk, at forbandelserne vil ramme folket. Forbandelserne fremstilles som en fremtidig virkelighed, der skal ramme folket.³

Deut 29:28 og 30:11-14 handler om åbenbaringen fra Gud. Åbenbaringens mål er, at folket skal adlyde Guds lov. Der præsenteres et modsætningsforhold mellem det, som er skjult og det, som er åbenbart. Åbenbaringen giver folket alt, hvad det behøver for at adlyde Gud.⁴ Vv11-14 er et af de tydeligste eksempler på, at Israel kan overholde pagten. Hvis det læses isoleret fra konteksten, lader det til, at folket har mulighed for at overholde loven. Opgavens tese er, at vv11-14 må læses afhængigt af vv1-10, sådan at hjertets omskærelse muliggør lydighed.⁵

30:15-20 vender tilbage til den nuværende generation med ”i dag” (הַיּוֹם). Moses’ taler er ikke blot genfortælling af historien og forudsigelser om fremtiden, men de har relevans for folket,

³ Millar 2002, 174

⁴ Barker 2006, 139f

⁵ Barker 2006, 182f

som står på grænsen til landet. ”I dag” skal folket vælge velsignelsen. De skal være lydige imod Guds pagt. Folket skal leve i håbet om, at Gud en dag vil omskære folkets hjerte. Deres åndelige og moralske tilstand skal ændres fra det ufuldkomne til det perfekte.⁶

2.2 Form og genre

Deuteronomium ligner i form en traktat fra den gamle Nærorient. Formen ses opstillet i Tabel 1 nedenfor. Her bliver det tydeligt, at der er mange lighedstræk mellem traktater fra den gamle Orient og strukturen af Moses’ tale. Traktatens formål var, at en konge kunne underlægge sig et erobret territories indbyggere som sine vasaller og fastholde deres troskab. Den historiske prolog var en beskrivelse af, hvordan kongen havde erobret landet. Israel var slaver i Egypten, men de står nu på grænsen til det lovede land. De har ikke indtaget landet og indgået en vasal-pagt med landets befolkning, men Gud indgår en pagt med Israel, hvor de bliver hans vasaller. De bliver hans folk, og han bliver deres Gud. De skal tjene ham ved at gøre hans befalinger i landet, som de skal tage i besiddelse. Traktaten indeholder både de velsignelser, som Gud lover at give folket, hvis de adlyder ham og de forbandelser, der vil ramme folket, hvis de forbryder sig mod pagten.⁷ De klassiske traktater, der er politiske, selvom de påberåber sig guderne, bruges som model for at beskrive det religiøse forhold mellem Gud og Israel.

Traktat fra den gamle Nærorient	Deuteronomium
Indledning	1:1-5
- ”Dette er ordene...”	”Dette er [ordene]...”

⁶ Millar 2002, 176

⁷ Craigie 1976, 23f

Historisk prolog - Begivenheder, der leder til og former grundlaget for traktaten	1:6-4:49 - Gennemgang af folkets historie med Gud
Generelle bestemmelser - Udsagn for et fremtidigt forhold, som er: 1. relateret til den historiske prolog 2. Formålet med specifikke bestemmelser	5-11
Specifikke bestemmelser	12-26
Guddommelige vidner - Forskellige guder er traktatens vidner	30:19; 31:19, 26; 32:1-43 - Himlen og jorden, Moses' sang og torarullen
Velsignelser og forbandelser - Resultat af overholdelse og konsekvens af brud	27-28

Tabel 1 Sammenligning mellem traktat fra den gamle Orient og 5 Mosebog (Craigie, 1976, 23f)

Deuteronomium består af flere taler, og den bruger dermed en del retoriske virkemidler. Det indebærer bl.a. en del gentagelser. Israel bliver gentagne gange mindet om, at landet skal blive deres, og de kaldes til lydighed, for at de kan blive i landet. I afsnittet og nærkonteksten spiller ”i dag” (הַיּוֹם) en central rolle. Det kalder på folkets lydighed ”i dag” og hver dag. Der

præsenteres et budskab, der har relevans for alle generationer.⁸ Det giver samtidig talen en hor-tativ tiltaleformen, da den gang på gang formaner folket til at adlyde.⁹

2.3 Skriftet

Spørgsmålet om forfatterskab til Pentateuken og Deuteronomium er meget omdiskuteret, og denne opgave har ikke plads til at give en fyldestgørende redegørelse og argumentation for datering, forfatterskab og sted.¹⁰

2.3.1 Datering

Først vil der blive lavet en sammenligning mellem den teologi som præsenteres i Deuterono-mium og hos profeterne. Bagefter en redegørelse for formens betydning for dateringen.

I sammenligning med den profetiske litteratur vil jeg fremhæve to pointer:

1. Kampen om gudsforholdet. I Deuteronomium står kampen mellem Gud og de kanaa-næiske og egyptiske guder. Folket skal holde sig til Gud og ikke lade sig friste af de egyptiske guder, de kender fra tiden i Egypten eller de kanaanæiske guder, som de vil møde i landet, men derimod knuse deres gudebilleder (7:5). Blandt profeterne er det derimod kampen mod synkretisme og formalisme, der er på spil. Folket fik ikke udryd-det kanaanæerne, som de fik befale. De har i mødet med kanaanæerne blandet deres egen tro på Gud med kanaanæiske guder. (Jer 7:1-15; 44). Formalismen sigter på, at

⁸ Barker 2006, 118

⁹ McConville 2002, 19

¹⁰ Se fremstilling hos McConville 1993, 45–64; Mayes 1979, 81–108; Block 2012, 25–33

folket ikke blot skal være hellige udadtil, men også i deres hjerter (Es 1:11; Am 5:21-24).¹¹

2. Kongeloven i Deut 17 nævner, at kongen ikke må have mange hustruer, heste og penge. Kongeloven giver overordnede retningslinjer til kongemagten og forholder sig i mindre grad til samtidige forbrydelser. I kongetiden får Jerusalem en central rolle som byen, hvor Gud bor i templet og kongen i paladset. Kongen skal være med til at opmuntre folket til at holde Guds befaling (vv18-20). Modsat taler profeterne konkret imod kongers kontrol af kulten, og hvordan konger og folket er ulydige imod Gud (1 Kong 12:26-33; Hos 10:3).¹²

De to ovenstående punkter viser forskellige teologiske fokuspunkter, der vidner om, at de ikke er fra samme tid.

En anden vinkel på spørgsmålet om datering er diskussionen om traktatformen. Her er der to grupperinger: en tidlig og sen datering.¹³ En tidlig datering peger på, at Deuteronomium har mange træk, der ligner hittiske traktater i 2. årtusinde f.Kr. bl.a. ved at indeholde afsnit om både velsignelser og forbandelser. Skriftets form er opbygget efter den struktur, som er kendt fra samtidens suzerænitetstraktater i den gamle Nærorient (se 2.2). Traktater blev nedskrevet kort tid efter fremsigelsen foran vasalfolket. Nedskrivningen gav traktaten varighed og autoritet. Ifølge Deuteronomium, nedskrives Moses' tale inden hans død og overgives til præsterne (31:24).¹⁴

¹¹ McConville 1993, 49

¹² McConville 1993, 49f

¹³ Craigie 1976, 25

¹⁴ Craigie 1976, 28f

Modsat argumenterer andre forskere for strukturelle ligheder med assyriske traktater fra 1. årtusinde f.Kr. og indholdsmæssige afvigelser. Her fremhæves Josias' reform (2 Kong 22) som et tidspunkt, hvor Deuteronomium fremhæves som anledning for reformen eller som selve reformen. Andre mener, at talerne i Deuteronomium er pseudoepigrafiske og tilskrevet Moses for at give autoritet til værket. Dermed skrives Deuteronomium som støtte til Josias i hans ønske om at samle kulten i Jerusalem.¹⁵ Samtidig vil man fremhæve, at formen har mere tilfælles med assyriske traktater fra 1. årtusinde f.Kr pga. forbandelsernes overvægt ift. velsignelserne. Mayes fremhæver videre, at Deuteronomium ikke præsenterer sig selv som en traktat, og derfor bør den ikke læses sådan.¹⁶

2.3.2 Forfatterskab

Der forudsættes i de fleste kommentarer en konsensus om, at Deuteronomium får sin endelige form omkring 600 f.Kr, og forfatterskabet betragtes som et resultat af mange redaktioner.¹⁷ Synspunktet udelukker ikke helt mosaisk forfatterskab til en kerne af Deuteronomium.¹⁸ Blandt forskere af Deuteronomium skelner man mellem deuteronomisten (D) og deuteronomistiske historieværk (DH). D har skrevet kerne af skriftet (5-26; 28), som er den lovbog, som Josija finder (2 Krøn 34:14). DH tilføjer sin historiske indledning til skriftet på Kong Josijas tid omkring 598 f.Kr., og Deuteronomium samles kort tid efter, og den sættes sammen med de resterende bøger i Pentateuken omkring 400 f.Kr. DH har også skrevet de efterfølgende historiske bøger til og med Kongebøgerne. Senere har en eksilisk eller post-eksilisk redaktør tilføjet

¹⁵ Se præsentation hos Block 2012, 27f

¹⁶ Mayes 1979, 33f

¹⁷ Se diskussion hos McConville 1993, 56f; 2002, 24f

¹⁸ Craigie 1976, 25

afsnittene 18:15-18; 23:4-20.¹⁹ Det er klart, at Moses ikke kan have skrevet om sin egen død i kapitel 34. Forslag til forfatterskab er profeter, levitter eller vismænd. Profeter fra Nordriget kan have skrevet Deuteronomium omkring 8. århundrede f.Kr. eller levitter fra Nordriget, der efter Nordrigets fald flygter til Juda og nedskriver Deuteronomium for at bevare deres egen tradition. Tredje forslag består af sammenligninger med visdomslitteraturen, der har skabt forbindelser til den royale kreds i Jerusalem, hvor en skriver har brugt Deuteronomium til uddannelse af kongen.²⁰

Modsat, hvis man mener, at Deuteronomium ligner hittiske traktater i 2. årtusind f.Kr., kan det være mosaisk forfatterskab. Moses' tale kan være skrevet ned simultant eller kort tid efter fremsigelsen for at fungere som vidne imod folket. Man vil ydermere fremhæve, at dele eller hele Pentateuken omtales i senere skrifter som "Moses' lovebog".²¹ Wright peger på, at forslagene, der ikke beskæftiger sig med mosaisk forfatterskab, rejser endnu flere spørgsmål. Han mener derfor, at Deuteronomium er nedskrevet tidligt og udlægges og betones senere forskelligt af forskellige grupperinger i landet.²²

2.3.3 Sted

Stedet for nedskrivning er uklart ligesom datering og forfatterskab. Skriftet præsenterer sig selv som værende en samling af Moses' taler i Moab kort før sin død (1:1-5). Det indre vidnesbyrd er, at det er nedskrevet undervejs eller kort efter fremsigelsen (31:24). Modsat kan

¹⁹ Se fremstilling hos Mayes 1979, 81-108; Bandstra 2009, 20f, 181 giver flere eksempler på tilføjelser: 4:1-40; 27; 29-34

²⁰ Wright 1998, 6

²¹ Block 2011, 54 se fodnote 121

²² Wright 1998, 7; se også Block 2012, 33

Deuteronomium, som det også er redegjort for ovenfor, været nedskrevet senere og over tid med redaktioner til og med post-eksilisk periode. Her peger man på Jerusalem eller Juda som stedet for nedskrivningen.²³

2.3.4 Opsummering

Som der er redegjort for ovenfor, er forskere delt i spørgsmålet om datering, forfatterskab og sted. Det kan være fuldt mosaisk og nedskrevet tidligt eller nedskrevet over tid af flere redaktører med en mosaisk kerne i form af en traktat. Denne opgave vil tage udgangspunkt i en tidlig datering, sådan at Deut 30:1-10 forstås som profeti om fremtidige begivenheder, der skal finde sted efter, at folket har indtaget landet, men også er blevet sendt i eksil. Det betyder, at Deuteronomium har inspireret den senere profetlitteratur.²⁴ De teologiske forskelle mellem Deuteronomium og profetlitteraturen tyder på forskellige kontekster. Deuteronomium er skrevet til et folk uden konge, da Jerusalem som center for kulten og kongemagten ikke nævnes ved navn og konkrete problemstillinger ift. konge ikke fremhæves. Som det andet punkt opfordres folket til at vælge Gud fremfor de kanaanæiske guder. I den profetiske litteratur lever kongen ikke op til det ansvar, som er givet ham i Kongeloven, og folket kæmper åndeligt med synkretisme og formalisme. Formmæssigt ligner Deuteronomium hittiske traktater, og traktater blev nedskrevet, når de trådte i kraft som et vidne mod vasallen.

²³ Wright 1998, 6f

²⁴ Wright 1998, 7

2.4 Paralleltjekster

Afsnittet vil fremhæve to tekster fra profetlitteraturen, der fokuserer på, at Gud foretager et indgreb i folkets hjerte. Deut 10:16 vil blive taget op i en ekskurs i eksegesen.

2.4.1 Jeremias 31:31-34

Guds ord til Jeremias starter i 30:1. Det bliver klart i 30:3, at situationen er, at folket er blevet sendt i eksil, men Gud vil vende dets situation og bringe dem tilbage. Der er altså tale om, at Gud vil føre folket tilbage til landet. I 31:31-34 indstifter Gud en ny pagt. Det skal være en pagt, der ændrer folkets åndelige forhold til Gud. I Deut 30:6 omskæres hjerterne, og i Jer 31:33 skrives loven i deres hjerte. Resultatet er et ændret forhold til Gud, hvor synden ikke længere huskes (31:34). Teksten peger på, at Gud en dag vil bringe folket tilbage til landet, men folkets forhold til ham skal også fornyes, og det er Gud, der selv tager initiativ ved at skrive loven i deres hjerte.

2.4.2 Ezekiel 36:16-38

Ezekiel får et ord fra Gud i 36:16, der beskriver, hvordan Gud udslettede folket fra landet (36:17-21), og hvordan han vil føre folket tilbage til landet (36:22-24). Men ikke blot det, han vil rense folket for dets synd ved at vaske det og give det et nyt hjerte. Teksten er særlig interessant, da folket ikke bidrager i processen. Folket viser intet initiativ til omvendelse, men Gud vender dets situation på trods. Israels omvendelse i denne tekst kommer ikke fra dem selv, men fra Gud. Gud giver dem et nyt hjerte (36:26), og det er ham, der bringer dem hjem til landet. Det er ikke betinget af, at folket ude i eksilet omvender sig, men det er Gud, der vender folket om til ham.

2.5 Struktur

Teksten inddeles efter subjektet. Den har struktur som en chiasme. Det giver følgende opdeling²⁵:

A	1-2	Protasis
B	3-5	Apodosis
C	6-8	Kernen
B'	9	Apodosis
A'	10	Protasis

I protasis er Israel subjekt med en enkelt udtagelse af v1c, hvor Gud er subjektet. Modsat har apodosis kun Gud som subjekt med undtagelse af v5b, hvor Israel er subjektet. C har et skiftende subjekt, der i vv6-7 er Gud, mens v8a indledes med ”du” (אַתָּה), der markerer, at subjektet nu er Israel.²⁶ Der er andre undtagelser, såsom Moses, der taler til folket i vv1b, 2c, 8d, og fædrene i v5a, som en del af en relativsætning. Dermed ligger begrundelsen for strukturen i subjektet for bestemte verber (fx שׁוּב), som har en central rolle i afsnittet.²⁷ Centrum i teksten (v6-8) indeholder hjertets omskærelse (v6), som Gud udfører på folket, og konsekvensen af dette indgreb (v8) viser, at omskærelsen virker pagtslydighed.

²⁵ Barker 2006, 141ff; Otto 2017, 2040

²⁶ Barker 2006, 141

²⁷ Block 2012, 695 Her ses en anden chiasme, men den formår ikke at placere v1 og v7

3 Eksegese

Eksegesen vil være fokuseret på at besvare problemformuleringen. Derfor vil kun det relevante for besvarelsen af problemformuleringen blive inddraget i eksegesen.

3.1 Vers 1

I tekstafsnittet er der fire forekomster af כִּי (vv1a, 9b, 10a, 10b). De fleste kommentarer er enige om at oversætte וְהָיָה כִּי i v1a med ”når det sker”.²⁸ כִּי kan have en temporal betydning, hvor der henvises til en proces, som sker på samme tid som hovedsætningen. Skelnen mellem konditionel og temporal betydning er svær. En temporal betydning refererer til en proces, der har stor sandsynlighed for at finde sted, og i lyset af nærkonteksten rammes folket af forbandelser og eksil (29:21-27).²⁹

שׁוּב spiller en central rolle i teksten, og dets otte forekomster (vv1a, 2a, 3a, 3c, 8a, 9c, 10c) vil løbende blive gennemgået. Verbet er med til at skabe tekstens struktur ud fra verbets subjekt i de enkelte tilfælde (se 2.5). הָשִׁבָה (hifil qatal) oversættes her med ”bringe tilbage”, hvor det implicitte objekt er ”alle disse ting” (כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה), som folket opfordres til at bringe tilbage til hjertet.³⁰ ”Alle disse ting” skal komme over folket og er medvirkende til, at folket

²⁸ Craigie 1976, 361; Block 2012, 692; McConville 2002, 421; Otto 2017, 2032; Miller 1990, 212; Wright 1998, 289; HALOT, 2000, 471 pkt. 10 – der henvises til ordbogen, HALOT, med dens kendte titelforkortelse og ikke dens forfattere

²⁹ BHRG, 2017, 433, §40.29.1 pkt. 2 – der henvises til grammatikken med titelforkortelsen, BHRG, og ikke forfatternavn

³⁰ Barker 2006, 145

vender sig (הִשְׁבֹּחַ) til Gud. Moses' ord om velsignelse og forbandelse skal blive til virkelighed i landet, og det er dermed ikke længere blot ord, men realiteter.³¹ I 29:28 åbenbares ordene og leder til lydighed. Nu åbenbares ordene ikke mundtligt, men fysisk som eksil, og det skal lede dem til omvendelse. Når Israel rammes af forbandelse, skabes der grund for omvendelse.³² Omvendelsen muliggøres, når folket møder forbandelsen.

3.2 Vers 2

Forbandelserne i v1 leder til folkets omvendelse. Verbet שָׁבָה oversættes her med at *vende om*, og det er en omvendelse "til Herren" (עָדָה יְהוָה). Der er ingen betydningsforskel mellem וָשָׁב og לָשׁוּב i v10c.³³ Folket møder forbandelsen, resultatet af det er omvendelse, og konsekvensen er, at folket "adlyder hans røst" (שָׁמְעוּ בְּקוֹלוֹ).³⁴

Vers 2 fortsætter protasis, og oversættelsesmæssigt kan det diskuteres, om וְ i starten af v2 skal oversættes med "hvis" eller "når". Hvis man vil tydeliggøre protasis, bør man vælge "hvis" som Brown.³⁵ Wright fortsætter med det temporale "når" fra v1. Her er forståelsen, at dette kommer til at ske. Folket kommer til at vende om til Gud igen, selv efter at de engang i fremtiden er blevet sendt i eksil og bor ved verdens ender. Spørgsmålet er nærmere, *hvornår* dette kommer til at ske. Brown's tolkning må her forstås på baggrund af v1, sådan at forbandelser leder folket

³¹ Block 2012, 696

³² Barker 2006, 150

³³ Barker 2006, 145

³⁴ Otto 2017, 2067

³⁵ Brown 1993, 280

til omvendelse. Indtil videre er folkets adfærd beskrevet som afvisning af Gud (28:20), hans pagt (29:25), afgudsdyrkelse (11:16) og ved at vende sig fra hans vej (9:12).³⁶ Omvendelsen sker på baggrund af forbandelserne, som Gud slår folket med. Folkets ansvar er at vende om til Gud, når de hører og læser hans åbenbaring (29:28) eller rammes af forbandelserne (29:21-27; 30:1).

3.3 Vers 3

שָׁבוּ... וְשָׁב er et ordspil. Ordret oversat betyder det at *vende din vending*. Oversættelsen giver ikke meget forståelse til læseren, og betydningen må derfor fremhæves. Her peges der på, at dets betydning er at *vende din situation*.³⁷ Gud vil altså vende folkets situation, når de bor fjernt fra landet, og her bruges שָׁב om den fysiske tilbagevendelse til landet, som Israel engang vil komme til at opleve. Abraham nævnes ikke ved navn i afsnittet, men de tre elementer i løftet til ham har en central rolle i afsnit: landet, mangfoldighed og omskærelsen. Senere vil løftets rolle blive diskuteret.

Teksten er gået videre til apodosis, hvor Israel ikke længere er subjekt, men nu er יְהוָה אֱלֹהֵינוּ subjekt for det, som sker. Det er Gud, som vender folkets situation for at bringe dem hjem til landet, og Israel er passive modtagere af Guds omsorg.

For anden gang i verset optræder שָׁב וְקִבְּצָךְ (שָׁב וְקִבְּצָךְ). Ordret betyder det at *vende og samle dig*.

McConville mener ikke, at שָׁב tager en svag betydning (dvs. igen), fordi ordet er påfaldende.³⁸

³⁶ Block 2012, 696

³⁷ HALOT, 2000, 1385f pkt 1bβ; 3b.c; Otto 2017, 2068

³⁸ HALOT, 2000, 1430 pkt. 5; McConville 2002, 422

Den svage betydning, og mit forslag til oversættelse er: *han vil igen samle dig*.³⁹ Her får ordet betydningen *igen*, fordi der følger et andet verbum bagefter. Folket skal samles ”fra alle folkene” (מְכַל־הָעַמִּים).⁴⁰

3.3.1 Tekstkritik

שָׁבִיתָ kan enten afledes af שׁוּב eller שָׁבָה. Dette ses i det tekstkritiske apparat, hvor der i den samaritanske Pentateuk (xx) står שׁוּבִיתָ, som er afledt af שָׁבָה. שָׁבָה vil give betydningen at *vende fangenskabet*, mens שׁוּב vil give oversættelsen at *bringe genoprettelse*. Begge oversættelser er mulige, og sammenhængen gør det tydeligt, at det ikke handler om, at folket omvender sig til Gud, men at Gud vil handle med Israel.⁴¹ Oversættelsen i LXX får den betydning, at udfrielsen af fangenskab er frelse fra synd.⁴²

3.4 Vers 4

Verset indledes med ”selv hvis” (אִם־יִהְיֶה), og det er en realis-sætning.⁴³ Selv hvis folket befinder sig ved ”ved himlenes grænse” (בְּקִצְהָ הַשָּׁמַיִם), vil Gud hente sit folk hjem derfra. Der

³⁹ Barker 2006, 146; Mayes 1979, 368

⁴⁰ Spørgsmålet er, om מְכַל־הָעַמִּים i teksten forstår Babylon som en adspredelse blandt alle folk og ved himlenes grænse (v4) eller om der er tale om en væsentligt større adspredelse. Besvarelse af dette spørgsmål ligger dog uden for problemformuleringen.

⁴¹ Barker 2006, 147; DO92: «vende din skæbne»; DO1871: «vende dit Fangenskab»

⁴² Otto 2017, 2035; LXX: ”καὶ ἰάσεται κύριος τὰς ἀμαρτίας σου...”

⁴³ BHRG 2017, 391, §40.11.1a

findes ikke et land, der ligger uden for Guds rækkevidde, og dermed er intet for langt væk.⁴⁴

וְיָשָׁב׃ markerer med sin yigtol-form, at der er tale om en uafsluttet fremtidig handling.⁴⁵ Håbet om hjemkomst til landet ligger ikke hos Israel, men hos Gud, som vil bringe folket hjem. Gud er subjektet for handlingerne med Israel. Han vil selv ”samle” (וְיִצְרָף׃) og ”tage” (וְיִקַּח׃) folket tilbage til landet.⁴⁶ Løftet om landet træder tydeligt frem i teksten, og Gud vil selv sørge for, at hans folk vender tilbage til landet, så Abrahams efterkommere kan bo i landet (Gen 13:15).

3.5 Vers 5

Guds handling med Israel og hjemkomsten til landet fortsætter. Verbet ”føre” (וְיִבְרֵךְ׃) (hifil qatal) tydeliggør, at det er Gud, der handler med Israel. Det er ikke Israel, der selv skal ”gå” (וָיָשׁ׃) (qal) til landet, men det er Gud, som vil føre dem til landet. Ligesom i v4 kan Gud føre folket hjem ligegyldigt afstanden fra landet. Det er talt til en generation, som står på grænsen til landet, men denne generation er ikke blevet samlet fra himlenes grænse, og derfor er adressaten en fremtidig generation, der her får et løfte om hjemkomst fra eksil.

Verset afsluttes med, at Gud vil gøre den fremtidige generation mere frugtbar end tidligere generationer som den, der nu skal ind og nyde landets velsignelser.⁴⁷ Det handler her ikke om

⁴⁴ Kofoed 2015, 77

⁴⁵ BHRG 2017, 161, §19.3.1

⁴⁶ McConville 2002, 427; Brown 1993, 281; Wright 1998, 289

⁴⁷ Tydeliggøres ved komparativ brug af וְיִבְרֵךְ׃

landløftet, men løftet om frugtbarhed, som også blev givet til Abraham (Gen 17:2).⁴⁸ I eksegese-
sen går teksten videre til omskærelsen, som er pagstegnet, som Abraham får (17:10-13).

3.6 Vers 6

Her kommer tekstens klimaks, hvor omskærelsen er en indre omskærelse af hjerte i modsætning
til Gen 17:10-13. Det er ikke blot målet, at folket skal vende hjem til landet og blive talrige,
men Gud vil desuden omskære deres hjerter. Den ydre omskærelse markerer etnisk tilhørsfor-
hold, mens den indre omskærelse markerer et åndeligt tilhørsforhold. Pagtsforholdet afhænger
af den indre tilstand ift. Gud.⁴⁹ Der sker et skifte fra fysisk til åndelig genoprettelse. Folket er
blevet ramt af forbandelserne (v1), og det har ledt dem til omvendelse, men for at opnå varig
lydighed, må hjertet omskæres. Omskærelsen medfører dette, hvilket udtrykkes ved, at folket
nu vil ”elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl”.⁵⁰

Hjertet er, i Deuteronomium, det sted, hvorfra synd og lydighed udspringer, og målet er at flytte
loven ind i hjertet. Hjertet er stedet for moralsk respons.⁵¹ ”Hjertet” (לֵב) rummer både det
følelsesmæssige og det intellektuelle, og det er et center for beslutning, som udtrykkes i hand-
ling og ord.⁵² ”Sjæl” (נֶפֶשׁ) er derimod et udtryk for en persons totalitet, som et dynamisk be-
greb i relationen til Gud, som hele tiden er i proces og som kaldes til at adlyde.⁵³ Udtrykket ”af

⁴⁸ Block 2012, 697. Bemærk også at Gen 17:2 gør brug af hifilformen: אֲרֵכָה

⁴⁹ Barker 2006, 168f

⁵⁰ Barker 2006, 160

⁵¹ Barker 2006, 157f

⁵² McConville 2013, 138f

⁵³ McConville 2013, 140

hele dit hjerte og af hele din sjæl” (בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ) er holistisk og rummer det hele menneske.

I 29:3 står der, at Gud ikke har givet folket et hjerte til at forstå. Det er kun Gud, der kan give folket et lydigt hjerte. Sinaipagten gav ikke et lydigt hjerte, men derimod er resultatet af Guds indgreb, at folket vil få et hjerte, der nu elsker Gud.⁵⁴ Folket kan nu i kraft af omskærelsen elske Gud, og dermed kan folket opnå idealet, som det er udtrykt i Shema (Deut 6:4-5).⁵⁵ De vil nu elske Gud og næsten, fordi de er omskåret på hjertet.

”At elske” (אָהַב) forekommer i Deuteronomium som en befaling eller som infinitiv construct,

לְאַהֲבָה, hvor dets betydning er afhængig af det tilhørende verbum og udtrykker kausalitet med henblik på formål og resultat.⁵⁶ Det er i v6a ikke fremstillet som et påbud om at elske, men som resultatet. Nu kommer folket til at elske Gud, fordi dets hjerte er omskåret. Omskærelsen gør Israel i stand til at elske Gud og bliver et udtryk for Guds nåde imod sit folk.⁵⁷ Nu sættes pagten ind i den rigtige sammenhæng, hvor den ikke blot fungerer som lov, der dømmer lovbrud, men som vejleder i respons på frelsen, som Gud har skænket. Dette vil blive taget op under 4.2.

Målet med omskærelse er, at folket skal leve (לִמְעַן תִּיָּיָה). Målet med Guds indgreb er at give folket livet. Han vil skabe livet i dem. Omskærelsen medfører ikke passivitet, men det skaber liv som respons på frelsen.⁵⁸

⁵⁴ Postell 2011, 40

⁵⁵ Block 2012, 698

⁵⁶ BHRG 2017, 351f, §39.11, pkt. 3b

⁵⁷ Barker 2006, 162, 164f

⁵⁸ Millar 2002, 145

På samme måde som i parallelteksterne tager Gud initiativet til at vende folkets situation. I de to paralleltekster bidrager folket ikke. Gud vender dets situation ved at give fysisk genoprejsning og åndelig fornyelse. Der bruges forskellige udtryk for den åndelige fornyelse, men de medfører alle en fornyet relation til Gud.⁵⁹

3.6.1 Ekskurs: Deut 10:16

Hjertets omskærelse nævnes i 10:16, hvor verbet og objektet er det samme som Deut 30:6, men subjektet er forskelligt (se Tabel 2). I 10:16 er Israel subjektet og skal dermed selv omskære sit hjerte. I 30:6 er det Gud, der omskærer folkets hjerte. Folkets forsøg på at omskære sit hjerte mislykkedes, og der er brug for, at Gud griber ind, for at en virkningsfuld omskærelse vil finde sted. Gentagelsen peger på, at folkets forsøg er mislykket.⁶⁰ Teksten peger altså på, at Israel har et grundlæggende behov for at få sit hjerte omskåret, men kan ikke selv.⁶¹ Det bliver tydeligt i 30:1, at Israel ikke vil opleve hjertets omskærelse, før de har oplevet velsignelsen og forbandelsen.⁶² I 10:16 er det fremsagt som befaling og knyttes sammen med ”og gør ikke jeres nakke stiv længere”, hvor det bliver tydeligt, at et uomskåret hjerte er forbundet med ulydighed, mens et omskåret hjerte er lydigt.⁶³ I 30:6 er Israel ikke subjekt, men Gud er, og dermed overlades succesgarantien til Gud. Det, som Israel ikke selv kan gøre, det gør Gud. Israel kan ikke forvandle sit eget syndige hjerte, men Gud kan, og han vil gøre det. Dermed bliver hjertets omskærelse et udtryk for Guds nåde.

⁵⁹ Barker 2006, 144

⁶⁰ Millar 2002, 93

⁶¹ Barker 2006, 165

⁶² Millar 2002, 175

⁶³ Barker 2006, 163

10:16	30:6
וּמִלֵּהֶם אֶת עֲרֵלַת לְבָבָם	וְגַל יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֶת-לְבָבְךָ

Tabel 2 Opstilling af 10:16 og 30:6

3.7 Vers 7

I v7 flyttes fokus over på Israels fjender, hos hvem de har været i landflygtighed. De forbandelser, som skal ramme Israel, skal nu i stedet ramme Israels fjender. Verset har ikke væsentlig relevans for besvarelsen af problemformuleringen.

3.8 Vers 8

Betydning af שׁוּב i v8a er omdiskuteret. Barker oversætter med ”vende om” i sin sammenligning med 2a, hvor שׁוּב også optræder sammen med ”adlyder hans røst” (שָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי). Mayes foreslår ”igen” som sin oversættelse, og det er legitimt, da det optræder sammen med et andet verbum.⁶⁴ Begge tolkninger er mulige og betydningsmæssigt tilføjes intet nyt med den ene tolkning fremfor den anden.

Omskærelsen gør ikke blot folket i stand til at ”adlyde” (שָׁמַעְתָּ), men også at ”gøre” (עָשִׂיתָ). Folket bliver i stand til at gøre det, som Gud har befalet folket i pagten, og det bliver en vedvarende lydighed, ligesom 30:20 peger på.⁶⁵ Befalingerne, som Moses har formidlet på vegne af Gud, handler om, hvordan folket skal leve i landet: i forholdet til Gud (Deut 5:6-11; 6:4-5) og til næsten (5:12-21); israelitten (15:7-8), den fremmede (24:19-22) eller trællen (23:16-17).

⁶⁴ Barker 2006, 146; Mayes 1979, 368

⁶⁵ Otto 2017, 2070f

Omskærelsen gør det muligt for folket at være lydige og ikke omvendt. Det er ikke folkets omvendelse til Gud, der forpligter Gud til at omskære deres hjerte. Rækkefølgen er modsat. Guds ord om forbandelse er blevet til virkelighed, og det har skabt omvendelse i folket. Gud tager initiativet med sine formanende ord og forbandelser.

”I dag” (הַיּוֹם) spiller en retorisk rolle i afsnittet. Det udtrykker, at allerede ”i dag” kaldes generationen til at adlyde Gud. Det forventes samtidig, at de vil være lydige allerede ”i dag”. Tilhørerne har et ansvar for at være lydige, og hvis ikke risikerer de Guds forbandelser. Folket på grænsen til landet, kaldes til hver dag at vælge velsignelsen fremfor forbandelsen (jf. vv15-20).⁶⁶ Millar peger på, at allerede i Moab blev folket kaldet til lydighed mod pagten, selvom de endnu ikke var omskåret på hjertet. De skal leve i forventning om, at Gud en dag vil omskære folkets hjerte og forny relationen.⁶⁷

3.9 Vers 9

Vers 9 vender tilbage til løftet givet til Abraham om frugtbarhed, men her loves der endnu mere.⁶⁸ Det er ikke blot folkets afkom, der velsignes, men også deres arbejde og dyr. I verset har ”frugt” (בְּפֶרִי) en central rolle, da det gentages tre gange. Gud vil velsigne folket, og det kommer trefoldigt til udtryk i folkets afkom, deres husdyrs afkom og jordens afgrøder. Det er en gentagelse af det løfte, som blev fremsagt i Deut 28:11, og det er modsat 28:63 en bevægelse fra forbandelse til velsignelse.⁶⁹

⁶⁶ McConville 2002, 428; Barker 2006, 200

⁶⁷ Millar 2002, 176

⁶⁸ Barker 2006, 169f

⁶⁹ McConville 2002, 428

Gud vil glæde sig over folket, ligesom han glædede sig over dets fædre (אֲבֹתָיִךְ), og her tænkes på den generation, som er med Moses i Moab.⁷⁰ כִּי forstås kausalt, og det ændrede forhold skyldes ikke Israel, men Guds indgreb i folkets hjerte.⁷¹

יִשְׁוֹבֵךְ taler ikke om en omvendelse, men at Gud igen vil fatte kærlighed til sit folk, ligesom han gjorde med deres fædre. Gud kan ikke vende sig om mod folket, for han har aldrig vendt sig bort fra folket. Det er folket, der har vendt sig bort fra ham.⁷² 9b bør altså oversættes med ”igen” ligesom det gjorde sig gældende med 3c.⁷³

3.10 Vers 10

Modsat כִּי i v1a, er der mere diskussion om v10. Der er tre løsningsmuligheder:

1. Kausalt beskriver, hvordan Gud vil glæde sig over folket, *fordi* det nu adlyder ham i kraft af fornyede omstændigheder, som han har givet dem. Det kan også gøres til et konditionelt udtryk, at Gud glæder sig over dem, *fordi* de adlyder ham.⁷⁴
2. Konditionelt (”hvis”) gør Israels fysiske og åndelige genoprettelse betinget af dets omvendelse. Men da det er Gud, der først sender forbandelserne over dem (v1) og senere omskærer hjertet (v6), virker det ikke til at være tekstens budskab,⁷⁵

⁷⁰ Block 2012, 699

⁷¹ Block 2012, 700; Barker 2006, 154 se fodnote 288

⁷² Barker 2006, 167

⁷³ Barker 2006, 146; Mayes 1979, 368 har ”igen” som betydning i 8a

⁷⁴ Block 2012, 700

⁷⁵ Craigie 1976, 362; Block 2012, 692; Wright 1998, 289

3. Temporalt ("når") taler om en fremtidig virkelighed, som vil komme over folket.⁷⁶ Den temporale tolkning bliver resultativ, idet omskærelsen medfører, at folket vender om og adlyder Gud. Det temporale aspekt markerer, at dette en dag vil finde sted. I v1a oversættes כִּי temporalt. Den styrer både de to forekomster af שׁוּב (vv1b, 2a) og "adlyder hans røst" (שָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ) (v2a). I v10 forekommer כִּי med de samme verber, og det er oplagt at forstå כִּי i v10 temporalt.⁷⁷

Tredje tolkning er konsekvent, da den har temporal betydning tre ud af fire steder, og fordi v9b har tydelig kausal betydning.⁷⁸ Omvendelsen er betinget af åbenbaringen af Guds ord (29:28) og forbandelserne (30:1), som Gud bruger til at formane sit folk. Gud tager initiativet til folkets genoprejsning ved at formane til omvendelse. Når folket omvender sig, vil Gud omskære deres hjerte, så de kan adlyde hans røst. Den er altså betinget på to stadier: omvendelse er betinget af åbenbaring og omskærelse er betinget af omvendelse. Israels håb ligger i, at Gud vil huske sine løfter og vise nåde mod folket.⁷⁹

Igen præsenteres resultatet af omskærelsen i infinitiv construct לְשִׁמֹּר. Omskærelsen gjorde folket i stand til at elske Gud (v6), og nu adlyder folket Guds røst, og det betyder, at de holder "hans befalinger og skikke" (מִצְוֹתָיו וְחֻקֵּיהֶם). De er nedskrevet "i denne torarulle" (בְּסֵפֶר) (הַתּוֹרָה הַזֶּה), og med en tidlig datering har toraen været et vidne imod folket, hvis det brød

⁷⁶ Miller 1990, 213; Otto 2017, 2033; McConville 2002, 421

⁷⁷ Barker 2006, 155

⁷⁸ Barker 2006, 154

⁷⁹ Wright 1998, 289

pagten. Den har mindet folket om de velsignelser, der følger den, som adlyder Gud og de forbannelser, som oprør og afgudsdyrkelse medfører. Pagtens sidste ord er ikke dom. Pagten afsluttes med en forventning om, at folket vil vende sig bort fra Gud (29:26; 30:1), men at Gud ikke glemmer sin pagt med patriarkerne og deres efterkommere. Derfor genoprejser han sit folk ved at vende dets situation (v3), der både inkluderer en fysisk og en åndelig genoprejsning. Folket skal vende tilbage til landet og blive talrige, men dets forhold til Gud skal træde ind i en ny fase, hvor det adlyder og holder hans befaling, fordi han har omskåret dets hjerte.

תשובה i v10c oversættes med ”vende om” ligesom vv2a, 8a. Her er der igen et eksplicit objekt modsat 8a. Igennem tekstafsnittet er det blevet tydeligt, at både Israel og Gud kan være subjektet til verbet. I 1c og 2a er Israel subjekt, mens Gud er subjekt i 3a. I 10b er Israel subjekt, mens Gud er subjekt i 9b. I 8a er Israel subjekt i et ubetinget udsagn. Der skabes en forbindelse mellem Guds handlen og Israels omvendelse. Omvendelsen er på samme tid et guddommeligt indgreb og menneskeligt ansvar. Gud foretager omskærelsen, der gør omvendelsen muligt. Han kalder folket til sig med sit ord, og folkets ansvar er at respondere med omvendelse og lydighed.⁸⁰

4 Folket, loven og løftet i Deuteronomium

I eksegesen er det blevet tydeliggjort, at Israels omvendelse er betinget af Guds indgreb i dets situation og hjerte. Det er Gud, der handler med sit folk, og de kaldes til at respondere på Guds frelse. Guds genoprejsning af sit folk udtrykkes i løftet om at bringe dem hjem, gøre dem talrige og omskære deres hjerte.

⁸⁰ Barker 2006, 148

Dette afsnit vil fokusere på mennesket og dets situation ift. Gud, pagtens rolle og folkets mulighed for at overholde pagten og til sidst betydningen af løftet til Abraham som Guds bevæggrund for at gribe ind i folkets situation. Der vil blive inddraget tekster fra andre dele af Deuteronomium og Pentateuken for at belyse dette.

4.1 Folket

Her optegnes folkets situation og folkets håb. Det vil blive gjort ved at beskrive folket, som det gøres i Deuteronomium og ved at kigge på Pentateukens overordnede billede.

4.1.1 Deuteronomium

I Deuteronomium beskrives to generationer af israelitter. Spørgsmålet er, om anden generation, som er på Moabs sletter, har lært af første generation, så den ikke begår samme fejl. Første generation, som udvandrede fra Egypten, så Guds plager ramme egypterne, og hvordan Gud førte dem gennem Sivhavet (Ex 7:14-11:10; 14). De erfarede, hvordan Gud gav dem manna, kød og vand ude i ørkenen (15:22-17:7). De fik pagten på Horeb, men allerede inden Moses kom ned med De ti ord til folket, havde de støbt sig et gudebillede, fordi de var blevet utålmodige (Deut 9:7-12). Senere sendtes tolv spejdere ind i landet. Ti spejdere vendte tilbage med beskeden om, at det var umuligt at indtage landet (1:19-28). Første generation, med undtagelse af Josva og Kaleb, fik ikke lov til at indtage landet, fordi de tvivlede på Guds magt til at give dem landet (9:34-35). På trods af, at første generation har set alle de fantastiske ting, som Gud har gjort i Egypten og i ørkenen, tvivlede de, og de kom ikke ind i landet.⁸¹ Første generation fejlede, syndede imod Gud og døde udenfor landet.

⁸¹ Barker 2006, 25

Kan efterkommerne gøre det bedre? Det vil være overraskende, hvis anden generation beskrives som en generation, der ikke synder, men derimod overholder Guds lov. Første generation er døde, og Moses taler til efterkommerne. De har, sammen med forrige generation, været på en prøve (8:2), hvor Gud har testet deres hjerter, og de har levet af Guds omsorg (8:4, 16-18). Anden generation risikerer ligesom den forrige at vende sig væk fra Gud og komme i eksil (8:19-20).⁸² Moses beskriver anden generation som ulydig ved at sige, at folket har forbrudt sig mod Gud under hele dets tid i ørkenen og ”indtil dette sted” i Moab (עַד־כִּי־בָרַחְתִּים מִלְּפָנֵי יְהוָה). De beskrives som et stivnakket folk (9:6; 31:27), som også blev brugt om første generation (Ex 32:9). Moses nævner Bet-Peor (Deut 3:29), og denne episode fremstår som et mørkt kapitel for anden generation. Her horer folket med moabittiske kvinder (Num 25:1) og ofrer til deres guder (25:2). Den dag døde 24.000 som følge af folkets ulydighed (25:9). Der er ingen tegn på, at anden generation klarer sig bedre end første, men derimod beskrives mange lighedstræk.⁸³ Pagten på Horeb ændrede ikke første generation eller forhindrede synd, og det er ikke forventet i Deuteronomium, at en ny pagt i Moab forandrer anden generation. Folkets synd er ikke et enkeltstående tilfælde, men derimod beskrives folkets tilstand som et vedvarende problem, der ikke ændres over tid eller ved lovgivning. I afslutningen af Deuteronomium siger Gud, at han kender ”deres [folkets] tilbøjelighed” (Deut 31:21) og Moses siger, at ”ulykken vil ramme jer, fordi I gør, hvad der er ondt i Herren øjne” (32:29). Kommende generationer vil forbryde sig

⁸² Barker 2006, 71

⁸³ Barker 2006, 50

imod Guds pagt og gøre, hvad der er ondt i Herrens øjne, fordi de er fyldt af synd. Beskrivelserne af første og anden generation tegner ikke et optimistisk syn for kommende generationer.⁸⁴

4.1.2 Pentateuken

I Pentateukens prolog (Gen 1-11) og epilog (Deut 29-34) fremstilles et billede af mennesket og Israel. I Gen 1-11 findes skabelsen af mennesket, syndefaldet og de første historier om menneskene på jorden. Adam skabes udenfor Edens have og sættes i haven (Gen 2:8). Adam og Eva gives ét bud, mens de er i Edens have: de må ikke spise frugten af træet til kundskab om godt og ondt (2:17). Selvom der kun er ét bud, formår de ikke at overholde buddet, de spiser af frugten, og de smides ud af haven mod øst (3:1-7, 23). Det er Postell's tese, at hvis Pentateukens indledning har til formål at opmuntre Israel til at overholde loven, er det svært at se, hvordan grundfortællingen tjener dette formål, når Adam bryder buddet og sendes i eksil.⁸⁵ Der tegnes altså et billede af mennesket, hvor bud ikke forhindrer overtrædelse.

Sinaipagten indeholder 613 bud, og det er svært i lyset af grundfortællingen at forestille sig, hvordan Israel skal klare sig bedre med mange bud, når Adam ikke magtede at overholde ét. Som det blev fremlagt i eksegeseen til v10 forventes der i Pentateukens epilog, at folket vil vende sig væk fra Gud og dyrke andre guder (Deut 29:24-27). Konsekvensen af folkets frafald bliver eksil og ligesom med Adam, bliver folket ført mod øst til Babylon (30:1; 2 Krøn 26:20).⁸⁶

Ifølge Postell bliver Adam et billede på Israel. Hans overtrædelse af det ene bud bliver en advarsel og forvarsel om, at Israel heller ikke kan overholde den lov, som de gives i Moab.

⁸⁴ Barker 2006, 88

⁸⁵ Postell 2011, 140

⁸⁶ Postell 2011, 129

Pentateukens epilog vidner om, at eksilet skal blive virkelighed, fordi Israel vil bryde pagten.⁸⁷

Adams eksil bliver et billede på, at folket vil blive sendt i eksil, fordi de ligesom Adam ikke kan overholde Guds bud.⁸⁸ Sammenligningen mellem Adam og Israel, prologen og epilogen er opstillet i Tabel 3. Folkets håb ligger altså ikke i menneskets natur, for mennesket formår ikke at overholde Guds bud. Håbet må findes andetsteds, og det skal lede læseren til at vente på håbet i fremtiden.⁸⁹

	Genesis	Deuteronomium
Bud	2:17	5-11; 12-26
Synd	3:1-7	29:24-27; 31:16-21, 28-29; 32:13-21
Eksil	3:23	30:1, 4;

Tabel 3 Oversigt over sammenligningen mellem Pentateukens prolog og epilog. Inspireret af Postell 2011, 142.

4.2 Loven

I den skandinavisk-lutherske kontekst har Luthers skelnen mellem lov og evangelium præget synet på Moseloven. Moseloven har udspillet sin rolle for kristne.⁹⁰ Afsnittet vil forsøge den hypotese, at loven stadig spiller en rolle for den troende, dog ikke som middel til frelse. Først en redegørelse for betydning af to ord, der spiller en central rolle i forståelsen af Sinaipagten. Derefter en diskussion, om hvilken rolle loven får for folket og til sidst, hvordan folket skal forholde sig til loven i det levede liv.

⁸⁷ Postell 2011, 141

⁸⁸ Postell 2011, 120

⁸⁹ Postell 2011, 82

⁹⁰ Se diskussion hos Winther-Nielsen 2018, 15

תּוֹרָה betyder *vejledning*.⁹¹ Det er altså ikke Guds lov, men Guds vejledning, som gives til folket. Hvis Guds vejledning læses som lov, mister den en vigtig del af sin betydning for modtageren. Det er først efter hellenistisk påvirkning, at pagten får sin legalistiske status.⁹² Under 2.2 blev det gennemgået, hvordan Deuteronomium er en traktat mellem Gud og Israel, og den afspejler forholdet mellem de to parter. Det er dermed ikke lovtekst, men en pagstekst. At det ikke bør betragtes som lovtekst betyder ikke, at autoriteten svækkes, da ”vejledningen også har sit ophav i guddommelig kommunikation”.⁹³ I Salme 1:2 glæder salmisten sig over Guds tora, og man kan undre sig over, hvordan det er muligt, hvis toraen forstås som en lov, han skal overholde og en byrde at bære, når han fejler.⁹⁴

דְּבָרִים betyder *ordene*⁹⁵, og de ti bud (på dansk) fremstilles aldrig som bud, men som ord. De bør derfor omtales som *De ti ord* i stedet.⁹⁶ Det er værd at bemærke, at det første ord til Israel er en proklamation af Guds frelse af folket og ikke et bud (Deut 5:6). Dette ligger fundamentet for forståelsen af de efterfølgende ord. Pagten blev givet til et frit folk. De var blevet ført ud af Egypten, hvor de havde været slaver under Farao. På Sinai indgår Gud en pagt med folket, og folket bliver nu slaver under Gud. Toraen er altså med til at definere folket som Guds folk. Pagten blev ikke givet til Israel, for at de skal frelse sig selv ved overholdelse af pagten, men

⁹¹ HALOT, 2000, 1711

⁹² Winther-Nielsen 2018, 21

⁹³ Winther-Nielsen 2018, 23

⁹⁴ Block 2006, 20, 13f

⁹⁵ HALOT, 2000, 211

⁹⁶ Block 2011, 23

derimod være frie og give rammerne for responsen på frelsen, som de allerede har modtaget af Gud.⁹⁷

På samme tid har loven den rolle at pege på synd i menneskers liv. Mennesker under loven vil erfare, at de gang på gang ikke kan leve op til lovens krav om et fuldkomment liv. Lovbrud fører til død.⁹⁸ Ved Horeb døde 3.000, fordi de var ulydige mod Gud og tilbad Guldkalven (Ex 32:25-29). Ved Kadesh-Barnea fik første generation at vide, at de ikke skulle tage landet i eje, fordi de havde syndet. De måtte dø i ørkenen (Deut 1:34-35; 2:14). Ved Bet-Peor døde 24.000 fra anden generation som følge af deres synd imod Gud (3:29 jf. Num 25:9). Når man læser Pentateukens prolog (Gen 1-11), kommer døden til verden i kraft af Adams fald. Adam og Eva mister deres udødelighed (Gen 3:19, 22), men døden er ikke kun fysisk. Den er også åndelig. Adam og Evas synd gør fysisk nærvær med Gud umuligt (3:24).

Som det blev gjort tydeligt i eksegese, frelses folket ikke, fordi de overholder Guds pagt. På samme tid gør loven krav på fuldkommenhed, og i eksegese blev det klart, at kun efter hjertets omskærelse er det muligt for folket at være lydige mod Gud og hans pagt. Indtil hjertets omskærelse vil folket møde lovens krav om et fuldkomment liv, som intet menneske kan præstere, dermed vil kravet om fuldkommenhed pege på folkets behov for frelse.⁹⁹ Denne frelse formår folket ikke selv at præstere (se 3.6.1). Loven formår at kræve fuldkommenhed og pege på behovet for en frelse, men den kan ikke skabe fornyelsen i hjertet. Gud må derfor gribe ind.¹⁰⁰

⁹⁷ Block 2011, 11

⁹⁸ Postell 2011, 118

⁹⁹ Block 2011, 5

¹⁰⁰ Postell 2011, 40

Har loven så nogen rolle at spille for den troende? Ja, selvom Israel ikke skal overholde loven for at opnå frelse, så kaldes de til at leve som Guds folk, fordi de er frelst. Pagten udtrykker Guds vilje for, hvordan folket bedst kan respondere på Guds frelse. Block opstiller processen for omvendelse således:

At læse → at høre → at lære → at frygte → at adlyde → at leve¹⁰¹

Som det blev udlagt i eksegese, er "alle disse ting" (כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה) første led i folkets omvendelse (30:1). Forbandelserne skal lede til omvendelse. Først blev det åbenbaret i ord (29:28), men senere blev de aktualiseret pga. folkets ulydighed (30:1). Folkets ansvar er at respondere på kaldet til omvendelse, som de læser, hører og oplever (30:2). Hvis et menneske skal omvendes fuldt til Gud, kræver det ikke kun, at det foretager en vandring fra venstre mod højre i modellen ovenfor, men at Gud foretager omskærelsen på hjertet (30:6). Uden omskærelsen vil omvendelsen blot være midlertidig.

Folket må høre ordene i pagten talt til dem. Torarullen overgives til præsterne, så de kan tage den frem og læse den for folket (Deut 31:24). Dermed mindes folket, hvordan Gud har befriet dem fra slaveriet, ført dem til landet og velsignet dem. Han har givet dem frelsen og holdt sit løfte. Ved dette budskab lærer folket Gud og sin frelse(r) at kende, sine egne fejl og Guds trofasthed og nåde imod dem. Kendskabet til Gud skal lære folket at frygte ham. אָרָא bruges i GT som ordet for *tro*, hvilket afspejles i lydigheden imod Gud og pagten.¹⁰² Tro er ikke blot en intellektuel overbevisning, men troen afspejles i det liv, som leves. Et liv i lydighed mod Guds pagt betyder, at det menneskes hjerte er omskåret, og at det menneske dermed står i et ret

¹⁰¹ Block 2011, 13

¹⁰² Block 2011, 13f

forhold til Gud. Modsat viser ulydighedens gerninger, at det menneske har vendt sig bort fra Gud.¹⁰³

Block har et opgør med dispensationalisme. Denne teologiske retning handler om at dele verdenshistorien ind i syv tidsperioder, som på engelsk kaldes dispensations. Det Gamle Testamente bliver en tidsperiode, som betragtes som lovens tidsperiode. Her er menneskets vej til frelse gennem lovlydighed modsat den tidsperiode, der starter i Det Nye Testamente, som kaldes kirkens tidsperiode, hvor mennesker frelses af nåde ved troen på Jesus Kristus.¹⁰⁴ I lyset af eksegesen af Deut 30:1-10 og ovenstående afsnit om forståelse af loven, synes der ikke at være et sådant skel mellem frelse ved lovlydighed i Det Gamle Testamente og senere i Det Nye Testamente en frelse af nåde alene. En sådan læsning synes at fjerne toræns relevans for kristne, ligesom Winther-Nielsen påpeger i sin artikel, at en luthersk læsning kan.¹⁰⁵ Som det er blevet skrevet flere gange, så frelses mennesket ikke ved lovlydighed, men ved at Gud gør det nødvendige og omskærer menneskets hjerte. Loven får dermed en ny rolle som etisk vejleder for den troende til et helligt liv i overensstemmelse med Guds pagt og som respons på frelsen.¹⁰⁶ Pagten skal fornyes, når den møder nye kontekster, og dermed mister pagten ikke sin relevans for kristne i modsætning til det syn på loven, der præsenteres i dispensationalismen.¹⁰⁷

¹⁰³ Block 2011, 19

¹⁰⁴ Block 2006, 2

¹⁰⁵ Winther-Nielsen 2018, 15

¹⁰⁶ Craigie 1976, 37; Winther-Nielsen 2018, 14–67 præsenterer en model til forståelse af loven for kristne

¹⁰⁷ Block 2006, 2

4.2.1 Ekskurs: Diskussion om lovens rolle

I Brown's eksegesi ses det, at der forventes en omvendelse af folket, for ellers vil Gud ikke gribe ind og vende dets situation.¹⁰⁸ Det står i modsætning til det, han har skrevet i sin introduktion: "Our obedience is responsive. The loving and serving begins with him, not with us".¹⁰⁹ I hans eksegesi tyder det på, at folkets omvendelse kommer forud for Guds indgriben, og Gud kun vil gribe ind, hvis han først har set folkets vilje til at omvende sig (30:2). Måske er Brown blev misforstået af mig, men det ses i andre passager senere i Bibelen, at troende har kæmpet med forholdet mellem tro og gerninger, og konklusionen er, at intet menneske frelses ved gerninger, men ved tro alene (Hab 2:4; Gal 3:1-14). Brown præsenterer ikke afsnittets struktur eller bruger ordet protasis, men med denne opgaves struktur er vv1-2 en del af protasis og vil derfor udtrykke et konditionelt forhold. Det må dog slås fast, at loven ikke blev givet som middel til frelse. Den er blevet givet til et frit folk. De skal ikke gøre sig fortjent til frelse, men derimod tjene Gud. Pagten giver folket retningslinjer for, hvordan pagtsforholdet skal se ud.

4.3 Løftet

Løftet til Abraham spiller en central rolle i Deuteronomium. Det nævnes i Deuteronomiums prolog og epilog (1:6-8; 34:4). Moses referer til pagten, når han går i forbøn for folket, for at Gud skal huske på, hvad det er, han har lovet Abraham (9:5-6). Pagten med Abraham indeholder tre elementer: land, mangfoldighed og omskærelse (Gen 12:2; 17). Gud har lovet Abraham landet, hvor hans efterkommere skulle bo (12:7). Løftet om mangfoldighed startede i den lille familie med Abraham og Sarah, og nu står der knap 500 år senere en stor generation og venter

¹⁰⁸ Brown 1993, 280

¹⁰⁹ Brown 1993, 23

på at indtage landet. Omskærelsen blev pagtstegnet, og i Deut 30:6 bruges den nu metaforisk om det åndelige forhold til Gud. Selvom Abraham ikke nævnes eksplicit i 30:1-10, så spiller alle tre elementer en central rolle, fordi alle tingene inddrages i teksten.

Det, som bliver tydeligt igennem Deuteronomium, er, at løftet til Abraham er stærkere end Israels synd.¹¹⁰ Gud kan ikke glemme sin pagt med Abraham, selvom Israels synd til tider kan gøre Gud så vred, at han ønsker at udrette dem og starte forfra (9:13-21). Folket har intet at rose sig af, for folket er ikke noget set med menneskelige øjne (7:7). Det ejer ikke et stort land eller er noget stort folk, men Gud vil være deres Gud og på trods af, at folket bryder pagten, så vil han ikke bryde sin pagt med dem (7:8-9). Heller ikke lederskiftet er baseret på nogen forventning om, at Josva eller Kaleb er trofaste imod pagten, men pagten bevares på trods.¹¹¹

Israels håb ligger ikke i, at det kan overholde pagten, som det blev klart ovenfor, men derimod i at Gud vil være huske på sin pagt med Abraham og ikke udrette sit folk, men bringe dem til landet og gøre dem talrige. Fremtiden er styret af Guds løfte til Abraham, og ikke Israels lydighed eller synd. Her ligger Israels håb. Det ligger ikke hos dem selv, men det ligger hos Gud. Han vil aldrig glemme sin pagt med dem, og det er det håb, som de må klynge sig til.¹¹² Tids-horisonten for 30:1-10 er værd at bemærke. Det er sagt til anden ørkengeneration, som endnu ikke har indtaget landet. 30:1 forudsiger, at folket vil være ulydige mod pagten, men ulydigheden ophæver ikke pagten til Abraham, og derfor vil en fremtidig generation vende tilbage til landet fra eksil og tage det i besiddelse på ny.

¹¹⁰ Barker 2006, 51

¹¹¹ Barker 2006, 35

¹¹² Barker 2006, 50

4.4 Opsummering

Der tegnes i Pentateuken og Deuteronomium et billede af folket som syndere, som ikke kan overholde Guds bud. Det har dermed ikke mulighed for at blive frelst ved gerninger. Folkets utilstrækkelighed i mødet med loven peger på, at det har brug for et udefrakommende indgreb. Loven viser folkets utilstrækkelighed, men Sinaipagten er en pagt, og ikke en lov. Den blev ikke givet til et folk, for at det skulle overholde den, tilfredsstille Gud og opnå frelse gennem lovoverholdelse. Loven er utilstrækkelig som frelsesvej, fordi den ikke kan løse menneskets situation, men den er tilstrækkelig til at vise mennesket behovet for Guds nåde. Der er brug for en omskærelse, for loven kan ikke forvandle et menneskes hjerte. Pagten blev givet til et frit folk, og dens krav er folkets respons på den frelse, som Gud har givet det. Folket er frelst og skal ikke frelses igen, men skal leve som et frit folk. Det er ikke længere slaver under Farao, men er nu Guds slaver. Det første ord i De ti ord formidler Guds frelse til sit folk. Det er ham, der har udfriet dem fra Egypten (Deut 5:6). De resterende ord opfordrer folket til at respondere på Guds frelse ved at gøre, som Gud finder responsen passende.¹¹³ Deuteronomium lærer en vigtig ting: Intet menneske kan gøre sig fortjent til sin frelse ved gerninger, men kan kun frelses af nåde alene. Det sker, når Gud omskærer menneskets hjerte (30:6).¹¹⁴

5 Konklusion

Det blev i opgavens eksegese af Deut 30:1-10 klart, at Israel ikke frelses ved at overholde loven. Derimod kan, folket når dets hjerte, er omskåret, overholde loven. Det skyldes ikke, at folket har omskåret sit eget hjerte, men derimod at Gud har foretaget indgrebet.

¹¹³ Block 2011, 7

¹¹⁴ Block 2012, 41

Omvendelse kan ske, når Guds ord åbenbares (29:28) eller ordene om forbandelser bliver til virkelighed og rammer folket (30:1). Forbandelser leder folket til omvendelse, men en varig lydighed er afhængig af hjertets omskærelse, som kun Gud formår at udføre. Varig lydighed består af to konditionelle forhold: Omvendelse er betinget af åbenbaring (29:28; 30:1), og omskærelsen er betinget af omvendelsen. Dette ses i afsnittets brug af **נִשְׁכַּח**, der både kan have Israel og Gud som subjekt. Det er vigtigt at understrege, at omvendelsen er betinget af åbenbaringen og ikke af lovlydighed. Folket opnår ikke hjertets omskærelse ved at være lydige, men de bliver lydige, fordi deres hjerte bliver omskåret, når de har omvendt sig. Resultatet af hjertets omskærelse er liv, og folket har ansvar for at leve i respons på frelsen ved at holde loven. Troen er ikke kun intellektuel, men får et aktivt udtryk i livet, sådan at den troende elsker Gud og næsten.

Der forekommer mange allusioner til Abraham uden at nævne ham, men ved at nævne løftets indhold: landet, frugtbarhed og omskærelse. Gud bringer i disse vers både folket tilbage til landet (vv3-4), gør dem frugtbare (vv5, 9) og omskære folkets hjerte (v6). Samme temaer tages også op i de to fremhævede paralleltekster (Jer 31; Ez 36), hvor Gud bringer folket hjem og fornyer gudsforholdet, og folket bidrager ikke.

Opgaven har afkodet det menneskesyn, som præsenteres i Deuteronomium og Pentateukens prolog (Gen 1-11) og epilog (Deut 29-34). Det er forventet, at ligesom Adam brød det ene bud, som han blev givet, sådan vil Israel også bryde loven, og ligesom Adam smides ud af Edens Have mod øst, sådan vil folket også sendes i eksil mod øst (30:1). Selvom Israel vil komme til at bryde loven, så består Guds løfte til Abraham, om at hans efterkommere skal bo i landet, og derfor lover Gud, at folket igen vil bo i landet (30:1-10).

Lovens rolle er også blevet behandlet i opgaven. Sinaipagten blev givet til et frit folk, der nu skal være Guds slaver og ikke Faraos. De ti ord, som gives til folket, starter ikke med betingelser og krav om lydighed for at blive Guds folk, men det første ord er en proklamation af den frelse, som Gud har skænket sit folk (Deut 5:6-22). Derfor bør Moseloven forstås som pagt og ikke som lov. Pagten bliver en vejledning til folket i, hvordan de bedst kan respondere på frelsen, de allerede har fået del i. Dermed kan dispensationalismen også afvises, da der i De ti ord og Deut 30:1-10 udtrykkes, at Gud tager initiativ til menneskers frelse, og mennesker frelses allerede i Det Gamle Testamente ved Guds nåde.

Opgaven har sine begrænsninger, og derfor rummer den heller ikke dybdegående svar på alt. Det kunne være interessant arbejde med opfyldelsen af Deuteronomium 30:1-10. Derudover kunne det være spændende at arbejde med den rolle, som landet spiller i Bibelen og særligt om der er forskel på Det Gamle Testamente og Det Nye Testamente, og om landløfterne er ophævet. Opgaven har ikke haft plads til at give en fyldig besvarelse på, hvordan kristne i dag skal forholde sig til Moseloven.

6 Bibliografi

- Bandstra, Barry L. 2009. *Reading the Old Testament: an introduction to the Hebrew Bible*. 4th ed. Belmont, CA: Wadsworth/ Cengage Learning. ss. 20-21, 181 = 3 sider
- Barker, Paul A. 2006. *The Triumph of Grace in Deuteronomy. Faithless Israel, Faithful Yahweh in Deuteronomy*. Eugene, OR: Wipf & Stock Publishers. ss. 1-211 = 221 sider
- Block, Daniel Isaac. 2006. "Preaching Old Testament Law to New Testament Christians". *Hiphil* 3, Hiphil Novum, 2006 (vol. 3): 24. ss. 1-24 = 24 sider
- . 2011. *How I love your Torah, O Lord! Studies in the Book of Deuteronomy*. Eugene, Or: Cascade Books. ss. 1-188 = 188 sider
- . 2012. *Deuteronomy: from biblical text ... to contemporary life*. The NIV application commentary. Grand Rapids, Michigan: Zondervan. ss. 25-48, 692-705 = 38 sider
- Brown, Raymond. 1993. *The Message of Deuteronomy. Not by bread alone*. The Bible speaks today. Leicester, England ; Downers Grove, Ill., U.S.A: Inter-Varsity Press. ss. 13-27, 280-281 = 17 sider
- Craigie, Peter Campbell. 1976. *The Book of Deuteronomy*. The New International Commentary on the Old Testament. London: Hodder and Stoughton. ss. 17-83, 361-364 = 71 sider
- Kofoed, Jens Bruun. 2015. *Til syvende og sidst: Skabelse, tempel og hvile i Biblen og den gamle Orient*. København: Museum Tusculanums Forlag, Københavns Universitet. s 77 = 1 side
- Köhler, Ludwig, og Walter Baumgartner. 2000. *The Hebrew & Aramaic Lexicon of the Old Testament*. Leiden, The Netherlands: Koninklijke Brill. ss. 211, 471, 1385-1386, 1430, 1711 = 6 sider
- Mayes, A. D. H. 1979. *Deuteronomy*. New Century Bible Commentary. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans. ss. 27-110, 368-370 = 88 sider
- McConville, J. G. 1993. *Grace in the End: A Study in Deuteronomistic Theology*. Carlisle: Paternoster Press. ss. 45-64 = 20 sider
- . 2002. *Deuteronomy*. Apollos Old Testament Commentary 5. Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press. ss. 17-51, 421-428 = 43 sider

- . 2013. “Keep These Words in Your Heart”. I *For Our Good Always. Studies on the Message and Influence of Deuteronomy. in Honor of Daniel I. Block*. Winona Lake, Indiana: Eisenbrauns. ss. 127-145 = 19 sider
- Millar, J. Gary. 2002. *Now Choose Life: Theology and Ethics in Deuteronomy*. Reprinted. New Studies in Biblical Theology 6. Leicester: Apollos. ss. 17-184 = 168 sider
- Miller, Patrick D. 1990. *Deuteronomy*. Interpretation: A Bible Commentary for Teaching and Preaching. Louisville: J. Knox Press. ss. 1-17, 212-213 = 19 sider
- Otto, Eckart. 2017. *Deuteronomium 12-34. Zweiter Teilband. 23,16-34,12*. Redigeret af Ulrich Berges, Christoph Dohmen, og Ludger Schwienhorst-Schönberger. Herders Theologischer Kommentar zum Alten Testament. Freiburg Basel Wien: Herder. ss. 2032-2036, 2040-2044, 2051-2052, 2066-2071 = 18 sider
- Postell, Seth D. 2011. *Adam as Israel: Genesis 1-3 as the introduction to the Torah and Tanakh*. Eugene, Or: Pickwick Publications. ss. 1-168 = 168 sider
- Van der Merwe, C. H. J., J. A. Naudé, og Jan Kroeze. 2017. *A biblical Hebrew reference grammar*. Second edition. London ; New York: Bloomsbury T&T Clark, an imprint of Bloomsbury Publishing Plc. s. 433 = 1 side
- Winther-Nielsen, Nicolai. 2018. “Mosebøgernes brug som vejledning”. I *Den kristne forkyn-delse: Teori og praksis fra Bibelen, i historien, til verden*, redigeret af Jakob Valdemar Olsen, 1., 53. Fredericia: Kolon. ss. 14-67 = 54 sider
- Wright, Christopher J. H. 1998. *Deuteronomy*. 2. New International Biblical Commentary 4. Carlisle: Paternoster Press. ss. 1-23, 289-290 = 25 sider
- Sider i alt: **1192 sider**